

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30. — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 19

V Trstu, 1. oktobra 1925.

Leto VI.

VII. delegacijsko zborovanje Zveze

(Konec.)

Poročilo pevskega odseka.

Leto 1925, je bilo za zbor leto celjenja ran po gmotnem neuspehu turneje.

Nekateri so mislili, da si zbor ne opomore več. Kljub vsem težavam, kljub vsem naporom, kljub vsej trnjevi poti zbor ni omagal in je zda; bolj trden kot prej. In če smo bili lani prepodjetni, smo pokazali letos, da znamo biti tudi skromni; če smo lani obiskovali samo mesta, smo letos stopili tudi na deželo, če smo lani peli povečini težke moderne zборе, smo se lotili letos tudi naše naročne pesmi.

V številkah izgleda naše delo takole: Če imam dober spomin, smo dobili od Zveze par tisoč lir manj kot nam je določal proračun, in še od tega denarja je šel dobršen del za poravnava stroškov turneje. Drugače pa se je zbor povečini vzdrževal z dohodki svojih lastnih koncertov.

Dohodki v l. 1924.

Prebitek v blagajni l. 1923	Lir.	838:85
Dobil od Zveze	„	4749:55
Dohodki koncertov	„	6469:55
Darovi	„	841:50
Posojilo	„	200:—
Od Zveze za zbor ne skozi blagajn. roko	„	240:45
Skupaj	Lir.	13339:70

Stroški v l. 1924.

Potnina, prenočišče pevcem (+ turneja)	Lir.	9262:75
Za pevovodjo (potn. + prenoč. + hon.)	„	1490:—
Honorar skladateljem	„	90:—
Honorar solistu (Rijavcu)	„	500:—
Glasko	„	250:—
Tiskarni za programe	„	109:90
Upravni stroški, cen. financa itd.	„	1301:80
Poštnina, ekspedicija	„	56:95
Od Zveze za zbor	„	240:45
Preostanek v blagajni	„	37:85
Skupaj	Lir.	13339:70

Seje je imel pevski odsek po potrebi, včasih enkrat na teden, pred koncerti tudi bolj pogostoma.

V l. 1924. je imel zbor 7 skupnih vaj, ki so trajale po večini poldrugih dan, kar bi znašalo skupaj okoli 90 ur. Tu niso štete vaje posameznih manjših skupin, ki se pa niso bogve kako obnesle.

Koncertov je imel zbor v l. 1924. štiri, in sicer v Tolminu, v Herpeljah, v Dekanih in v Gorici.

Prepovedana sta bila dva koncerta v filodramatični dvorani v Trstu in pri Sv. Ivanu, opuščen pa je bil videmski koncert, ker nam je hodil koledar navzkriž.

Poleg koncertov se je pokazala naša volja do dela tudi z idejo «Otroških pesmi», ki so bile sprejete povsod z velikim veseljem. Prva naklada se je skoro docela razprodala pri nas, druga naklada pa je šla v inozemstvo. «Otroške pesmi» so najboljša slovenska mladinska zbirka. Podroben račun kaže

dohodkov za prvo izdajo krog 2500 L. Z drugo izdajo smo imeli smolo. Od človeka, ki je prevzel razprodanje vse naklade v Ljubljani, nismo mogli izterjati določene vsote. Stvar je končala s tožbo in z zaplembo preostalih izvodov.

V l. 1925. sta se vršila dva koncerta, in sicer v Trstu in Nabrežini. V Trstu je pel zbor ozkemu krogu povabljenih. Ker je bil zbor angažiran in ni imel pri vabljenju nobene besede, smo prišli v precejšnjo zamero pri tržaškem učitelstvu. Vendar smo z dobljenim denarjem krili stroške dvodnevne vaje. —

Kdor hoče kritizirati na vsak način, dobi povsod dovolj snovi za to in tako tudi pri našem odseku. Mi sami vemo, da nismo dosegli vsega, kar smo hoteli. Res pa je, da je zbor trdnejši in da je v vseh zopet živa želja pa novem delu, po novih ciljih. S starim proračunom vzdržimo zbor na sedanji višini. Ker pa ne maramo obstati pri tej višini in hočemo višje in višje — zato je potreben letni pevski tečaj, kjer se pevci tudi teoretično izpopolnijo. Ta tečaj bi stal od 3—4 tisoč lir. Od tega tečaja je odvisna zborova višina. Končam — z upanjem, da se bližajo našemu zboru dnevi novega razmaha.

Sledi poročilo

šolsko-poljt. odseka.

(V začetku poročila se nekateri glasno pogovarjajo in predsednik prosi miru.)

Odsek je imel tekom leta eno sejo, na kateri je bilo ugotovljeno, da ni prejel tekom leta nikake prijave v šolsko-pol. zadevah niti od učitelstva niti od zvezinega vodstva, ki je reševalo vse slučaje samo.

Na prejšnji in na seji 1. 8. je odsek sklenil sledeče:

1. Učene knjige. Ker so za slov. šole odobrena le tri berila, se poziva Zveza, da ukrene potrebno za sestavo IV. berila, ki naj bi nadomestilo sedanje peto in četrto berilo (ki še ni tiskano). Z novim četrtnim berilom bi bile naše šole za enkrat preskrbljene z učnimi knjigami.

2. Statistika: kot organizaciji nam je nužno potrebna. V kolikor se je v tem področju zamudilo, naj se naknadno dopolni. Statistika je potrebna kot dokument za poznejše čase in kot pregled našega kulturnega življenja.

3. Zveza naj skuša doseči svojemu mladinskemu listu prost vstop v šole.

4. Učitelstvo protestira, da se mu prepereče s am o i z o b r a z b a, bodisi s prepovedjo tečajev, bodisi z drugimi ovirami. Učitelstvo naj gre preko ovir.

5. Učiteljske knjižnice. Šolska oblast je zasegla okr. učit. knjižnice, ki so izključna last učitelstva in ki jih je samo vzdrževalo in upravljalo. Tako se je zgodila krivica, spričo kate-tere učitelstvo ne sme in ne more molčati. Zato naj se sprejme resolucija:

Učiteljstvo je edini lastnik učiteljskih knjižnic in ima kot tako edino pravico o njih odločevati. Šolska oblast izroči knjižnice zopet v upravo učiteljstvu, ki bo odločevalo o njih bodočnosti.

6. Uredništvo stanovskega glasila se poziva, da informira učiteljstvo v šolsko-zakonodajnih slučajih, bodisi da so pravne, pedagoške ali upravne vrste.

Predsednik: Otvarjam razpravo. Predlog o učnih knjigah je itak menda odveč. Važnejši je o knjižnicah. Odbori društev naj o tem sami sklepajo in zahtevajo povrnitev knjig, ki so zanje plačevali.

Ker se nihče ne oglasi k debati, se izvršijo volitve. Voli se z vzklikom, glede upravnih odbornikov se naroča društvom, naj jih prijavijo tekom enega

tedna. (Nekaj društev še ni prijavilo odbornikov.) Slučajnosti. T. Demarin želi, naj bi se pevski zbor uveljavil o počitnicah izven državnih mej, morda na Češkem ali Francoskem.

Predsednik: Sklepam VII. delegacijsko zborovanje z zahvalo prisotnim in z željo, da bi se v Prvačini dobro zabavali. (V Prvačini se je 2. avg. vršil koncert Zvezinega pevskega zbora).

Upali smo, da bomo šli k Sv. Luciji ter se po vseletnem trudu navžili nekoliko zdravega gorskega zraku, ki nam je tako potreben. Tečaj pa se žalibog ne sme vršiti in sicer po krivdi nadzornika Spazzapana. Imeli smo nadzornike, ki so učiteljstvo podpirali in mu šli na roko. Nadzornik Spazzapan pa nas je očrnil, da nismo patrioti. Proglašam ga za obrekovalca učiteljstva ter zaključujem delegacijo.

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

Tu imamo najprej kuhinjo. Koliko nadleže bomo imeli, in sicer hvala Bogu, ž njo, dokler je ne bomo uredili! Toda gospodje učitelji, le ne nikakih «proračunov za uredbo kuhinje»! Pomislite vendar, kdo bo napravil «proračune za kuhinjo» v zadovoljstvo vaših deklet, ko se enkrat poročijo! Ali morda sanjate o praktičnih tečajih za kuhanje za dekleta iz boljših hiš? Naš bidže je le nekoliko večji kot proračun poljubne proizvajalne skupine. (Artelj.)

Pobelimo in pobarvajmo torej našo kuhinjo (tvornica in prodajalna barv, tehnične in kemične razlike mineralnih barv od organskih, na različnejše kovinske barve, barve sploh, svinec, svinčena bela barva, barit, menige, oker, zelena, ultramarin saje, olivno olje in kaj postane na mobiliji). Starši so darovali kuhinji omaro s predali in policami za posodo, orodje in perilo, dve mizi in klopico, predpostavlja seveda, da je pri nas organizirano vežbanje v mizarstvu. Želeti je, da imamo čim manj nakupljenega orodja in posode (izleti z malimi). Nakupovanje, pismeno naročanje in nabavljanje teh reči, končno tudi dela v kuhinji in ona za preskrbo z živili bodo vzela mnogo časa, če so tudi kolektivno organizirana. Poznavanje trgovine, upravljanja in proizvodnje se razširi in poglobi, in marsikaj je zdaj otrokom dostopno, kar ni bilo osemletnim.

Nimamo na pr. živil. Ali nam to ne da priložnosti za množino organizatornih opravil?

Kaj pa nas kuhinja uči? Navedem vrsto têt: 1) kurjenje peči — gorenje; ostaline pri gorenju; sveče, žeplenke, les itd.; oglje, ogljikova kislina, vodik, voda; ogenj, žeplenke, njih tvornica; kurivo (les in njegove vrste, šota, premog, nafta, petrolei), njegov postanek, dobivanje in oddajanje; zgradba ognjišča in ruske peči, pretakanje zraku v peči; ravnanje s pečjo in z ognjiščem (polena, oglje, pepel, dimnik, cevi in zapirala; razne vrste ognjišč; petrolej in špirit in njiu raba; ruska in holandska peč (utermarska peč); kako prevaja toploto lito železo, železo in opeka; 2) samovar; oglje in njegovo dobivanje; kako se dviga segreta voda; zračni tok, pomen pokrovca in ventila, kamen na kovini in zacinenje; čaj in čajeva rastlina, priprava čaja in njegove različne vrste, učinek čaja, kave in alkohola; sladkor, plantaže in tvornica, vrste sladkorja in njegov pomen; mleko in izdelki iz mleka, naprava mlečnih izdelkov in gospodarstvo (ekskurzije in poskusi); pripravljanje jedi, kako se peče kruh; vrenje, tvorba pare in dviganje pokrivače; vrelišče poedinih snovi; ponarejanje in analiza mleka; škrob; beljak in rumenjak v jajcu in učinek, če ju segrevamo; narejanje testenin, makaroni itd.; učinek kvasa, sode in kislj

pri pripravi kruha, kvasne glivice, vrenje; tehtanje in merjenje, računanje in proračun kuhinje; možnost, kuhati ekonomsko in higijenično, peči kruh in meso; domače živali in rastlinski produkti, njih redilna vrednost in nakup (mleko, jajca, meso, maščobe — kruh, kaša, krompir, zelenjava, sadje itd.; snovi, da postanejo jedi okusne (sol, sladkor, dišave itd. in njih uporaba); zaznave okusa in vonja; gnitje in konserviranje; postrežba, dijeta, želodčne bolezni. Prepričan sem, če gremo pametno na delo, da nam gospodarstvo in kuhinja vzameta ves čas, ki ni še določen za počitek in igro. Ker se pa bojim, da ne bodo oni, ki nimajo kuhinje, imeli nikakršne snovi, hočem navesti še nekaj (kati marsikateri bodo, iz same skrbi, da ne bi mogli takoj urediti vsega za vse, namesto urediti skupin in razdeliti delo, sklenili po ruskem običaju, da «se ne napravi nič.») Imamo tu kurjavo in ventilacijo: ravnanje z lesom, vrste lesa (kurilnega), centralno ogrevanje, prah cevi, suh zrak, higijena dihanja, luknjičavost opeke in lesa, preproge, polkna, prezračevalnik, toplina v stanovanjih, nakladanje lesa v peč, ravnanje z vrati peči, zgoreli panj v peči in gašenje z vodo, žareče oglje, ogljenčev okis, hermetična peč, utermarska in druge peči, peči, ki se hitro ogrejejo, izsušenje hiše, boj z vlago.

Končno bo naša šola v boju za načelo snage našla tudi marsikaj za opranje (pregledati perilo učenčev!) in na ta način bo širila snago tudi v rodbinah. Program je naslednji: zmehčanje perila (alkalije, soli in toščice ter njih medsebojno učinkovanje), ročno in strojno perilo, milo, njegova sestava in vrste, poraba kotla, izkuhanje, izplahenje in pomen tega, plavina, vrste tkanin in razni načini pranja, tkanine iz bombaževine (Nanking, barhent, kalikot, muselin, pajčolan), platno (jadrenina, batist), flanelne in volnene tkanine in njih postanek; vrste likalnikov in njih uporaba, ravnanje s škrobom in tehnika tega, nastajanje škroba (klorofil, tvorba škroba in beljakovin, solnce, rastlina in žival) in njegovo izdelovanje, tehnika likanja in poznavanje krojenja perila, beljenje perila na solncu. Če se čitatelj boji, da bi bilo še vsega premalo (in vendar bi bilo dovolj za dobo enega življenja!), bomo imenovali še nekatera dela: pletenje copat, košev itd., kartonažna in papirna dela; oskrbovanje bolnikov in otrok (to je poseben oddelek).

«Vaš program je nemogoč,» mrmra tukaj bralec. «Ne skrivaj se pred življenjem, moj dragi,» mu odgovorim, «in ne trudi se, da bi me prepričal, da je šola edini kraj, kjer ni treba letati za živežem, ni treba skrbeti za gospodarstvo, za peč, za perilo, okna in tla, kjer ni treba sob prezračevati in kra-

siti ter bivati skupaj z malimi. To da vendar dela lahko vsaka kmetica v svoji revni bajti.»

«Devetletne preobkladate z množino snovi,» nadaljuje bralec. «Pomirite se,» mu odgovarjam, «saj vam vse leto ni treba učnih ur». Vse znanje naj izhaja iz ugodne priložnosti in iz dela. Edini cilj je, napraviti tekoče delo z avstnejše in spretnejše, pojmljivo in interesantno. Čim manj se podimo za znanjem, toliko bolje in, za božjo voljo, ne hitimo, ga bi vzeli vso navedeno snov.» Naštel sem le zato toliko, da je izbira bogata, toda štediti zopet ne smemo. Izogibati se je tudi tu «metode govornje besede» in «abstrakcije».

Kaj pa početi s klopni, z našimi ljubimi šolskimi klopni? Te naj se še ne vržejo ven, naj nadomeščajo mize in stole.

16. Čitanje, igre in zabava devetletnih. Ustvarjalno delo mora imeti razvedrila, ki mora biti tudi umno organizirano. Zahtevamo za otroka pravico, da ima od časa do časa popolno prostost in ga med tem nihče ne sme vzgajati, kajti če otroka nikdar ne pustimo v miru, je to barbarstvo. Le tedaj smemo pretrgati ta čas za razvedrilo, če se spremeni v pohajško vegetiranje na stroške drugih in če vodi v grda dejanja. Potem zaposlmo otroka, vendar na načn, da vplivamo nanj od znotraj navzven, da ga za kaj ogreemo, a ga ne silimo. (Delo je v naši šoli dolžnost, ki se nalaga po splošnem načrtu in po občem stremljenju otroške skupnosti). Kot tako zaposlenje ali bolj zabavo imamo igre, primerne starosti, posebno igre, pri katerih se giblamo. Od teh so spet primernejše tekme z razdelitvijo v skupine, in je že dopustno, da se polagoma uvajajo vedno bolj komplicirana pravila. Tako se bo otrok naravnim potom pričel zakonitemu udejstvovanju v interesu skupnosti, če je to tudi združeno s samozrtvovanjem, in se uči bojevati za skupno stvar. V tej starosti zavajajo otroka težkoče, nevarnosti in vse skrivnostno (prepad, pečine, temni gozd, prazna hiša), in s tem, ko iščemo v knjigah primerne igre, vzgajamo pogumne, stremeče otroke (bolje je uporabljati popolne zbirke iger, ker so knjige z «izbranimi» igrami že preveč okusu postarnih razrednih dam primerno prirejene). Sicer pa naš bo svobodni otrok pogosto sam osvobodil nujnosti, da mu iščemo primernih iger.

Dalje: «Pri otroku se v tem času razvija nagnenje, da bi pripovedoval, govoril, da bi govoril posebno o zgodovini. Kdo še ni videl in ni bil iznenaden, če se je zbral krog dečkov te starosti okoli enega iz njih srede, čegar dobri spomin in živahna domišljija sta ga usposobila za pripovedovalca in ki ga vsi pozorno poslušajo.» Šele zdaj smemo pozvati otroke, da pripovedujejo vzdržema daljše

stvari (metodično pravilo je: pripoveduj tako, da te tvoji tovariši poslušajo z zanimanjem, ker je zanimivost ena glavnih vrednosti pripovedovanja) in sicer, kar so čitali, doživeli itd. Pri tem se že drami pozornost za knjigo, Radi neizkušenosti v tehniki čitanja se zadovoljuje otrok s čitanjem kratkih odstavkov, in le zato so za to starost primerne hrestomatije (zbirke sestavkov znamenitih pisateljev), ker ostanemo tudi tu zvesti Tolstemu in Uzinskemu. Imeli bomo pa le malo hrestomatij. Repertoar te starosti obstoji iz pravljic, basni, pripovedk iz kroga otroške rodbine. Čas je, uvesti glasno čitanje in razgovor čitanega, ker se med otroci razvijajo že pripovedovalci in poslušalci. Vštric gredo seveda prosta ilustracijska dela.

Opazoval sem, da so otroci v tej starosti že preveč odrasli za neposredno dramatiziranje kake pripovedke. Če se v tem motim, bo toliko lažje za učitelja. Če pa imam prav, se mora tu že uvesti organizacija «veselic», teh svetečih točk sredi dela. Načrt je sledeči: komplicirane igre, vse mogoče, kar so otroci izmislili, deklamacije, prizori. Z ozirom na zadnje, ki obstoji v tem, da se kaka pravljica ali kaka rodbinska dogodka priredi za oder, bi svetoval (za poznejšo starostno dobo bi se insceniral kak «pustolovski roman» ali pa zmešnjave, kakor jih jih prinaša življenje, recimo po Dickensovem načinu): 1. Otrokom ni smeti sestaviti besedila vlog (saj imajo otroci velike zmožnosti za improviziranje) in ni jih smeti siliti, naj posnemajo igro odraslih; 2. Insценiranje in scenerijo naj izvrše, kolikor je le mogoče, otroci sami, odrasli naj bo le režiser. V tej starosti se otroci radi uče pesmi in mi jim bomo, primerno poteku našega življenja, preskrbeli pesniške zbirke, v glavnem take, ki kažejo življenje otrok in ki so v zvezi z naravo ter družino, vendar je treba izbor pesmi za memoriranje prepustiti popolnoma otrokom.

Otroci radi take pesmi poejo in mi stremimo, da se poje skupno. Tudi petje naj se prepusti popolnoma prosti volji otrok, da poejo iz srca, ker je prvi pogoj dobrega petja, da pride iz srca. Navadno poejo otroci v začetku disharmonično, pozneje pa se vpoejo, in pogosto se dobi tako svojevrsten motiv, da bi vsled svoje originalnosti zanimal glasbenika. V tem obstoji vsa prva «metodika» petja. Kdor je ne upošteva, bo v otroku ubil pevca.

17. Tehnika hitrega računanja in hitrega pisanja. Naši devetletniki so prisiljeni, da vsak dan mnogo računajo, in sicer na isti način, kakor mora tudi gospodinja dnevno mnogo računati. Ker niso naši nakupi, ki ne gredo preko mej dela nekega določenega oddelka, bogve kako obsežni, bomo imeli velik izbor računskih primerov. (Dalje.)

Osamljeni

Svoječasno je pisal naš list, da se ne moremo naslanjati na nikogar kot edino nase. Ni lagal, to potrja o bridke izkušnje in resnost življenja, v katero smo vajeni gledati na način, da se ne moremo zadovoljiti z morebitnimi laskavkami na naš račun ob gotovih slavnostnih razpoloženjih. Vse preveč se zavedamo svojega težkega položaja in važnosti svoje socialne pozicije, da bi nas taki pokloni od zgoraj dol zajeli in ganili.

Čas zahteva našo nujnost vsprejeto z našo bolj produktivnimi poklici in kot taki se moremo šteti med največje dobrotnike družbe. Taka je naša zavest.

Kdor nas prezira ali gleda z malovaževanjem — in koliko je še takih! — ta kaže le ignoranco, samoljubnost in domišljavost, ki se tako rade primejo različnih naslovov; kaže, da je daleč za onimi, ki gledajo v učitelja z neprisiljenim in odkritim zupanjem. Mi čutimo in razumemo poglede enih in drugih in ne moremo se sprijazniti s tistimi, ki nas često brez potrebe potrepljejo po ramenih ali nam od daleč voščijo kak prisiljen pozdrav ali odzdrav; ne moremo, ker naše resno življenje je dan za dnevno bolj daleč frazam. Saj vendar gre za naš obstanek, za našo kožo. Ker pa smo narodu najbliže, ker je med nami in njim nujna zveza, naravno, da gre istočasno tudi za njegov obstanek.

Bojujemo hud, oster boj, ki ga zmore le oni, ki ne živi le zase, ki gleda tudi idealno lice življenja. Gremo skozi žrtve, decimirani smo, zato so naše moči toliko bolj izčrpane. In tu smemo in moramo postaviti svoje zahteve. To pa s toliko večjim pravom, kolikor bolj nam je za obstoj našega revnega naroda, sestojčega iz kmeta in delavca, ki živita vedno težje. Ne smeli bi se čutiti osamljeni in potisnjeni v ozadje, v samoto, kjer smo prepuščeni sami sebi. — Evo:

Zlobna kovačnica kuje naklepe, tolče po naših hrbtih, šteje in šteje v vedno manjših številnih krogih in posledice sekajo tudi v meso ljudstva. Vse polno imamo grehov, modernih grehov, o katerih se nam ne sanja, ker ne spadajo v razred velesile. Molče sodimo in obsojamo kakor molče sodi in obsoja narod, ki zrè v glasnike, v svoje hrbtišče in čaka, da spregovore v njegovem imenu, da terjajo pravice.

Našo osamljenost potrjuje resnica, ki jo je navaden deželan označil z besedami: Premalo znamo

o preganjanjih našega učiteljstva in vse preveč o neplodnih prepirih in novicah.

Mož se ni izmislil. Tudi mi ne smatramo onih — kaj bi rekli — časnikarskih bojev za tako nujna kot pa dosledna poročila o preganjanju, o črtanju naše nujnosti. Nismo prav nač samoljubni, če vprašamo nekaj več kot drobna poročila, če pozivamo glasnike javnosti, da razbremenene naše glasilo, katerega poročila so v takih slučajih podrejenega pomena.

Nad draginjo papirja i. dr. je še kaj več. Tudi včasih povzdigujejo tega in onega, ko se moramo vprašati kdo, odkod in kaj je. Ob takih prilikah se spomnimo visokega zida in z zlatom obloženega živinčeta na eni in hlapca Jerneja na drugi strani. Zakaj vendar to, ko jih je toliko, ki jim je narod tako pri srcu?!

V imenu revnega naroda terja slov. učitelj nekoliko več prostora kljub svoji revščini.

Mi ljubimo ravno, odkrito pot in tudi brutalno resnico, in ko se gre za obče dobro, ne poznamo obzirov in prizanašanj. Imamo zavest, da smemo in moramo govoriti. Kot se zavedamo svojih dolžnosti, tako se zavedamo tudi pravic, čeprav nam zmanjkujejo tla na vseh straneh.

Postani što jesi

Bilo bi sasna naravno, zato pametno, mudro i svrsishodno, da postanemo što jesmo. Jer ako postanemo što nismo, jesmo što nismo; a to bi opet značilo, da radimo ono, što nije naše i što nije u našoj naravi; dalje, da ne živimo svojim vlastitim životom, timveć da živimo sasna tuđim životom. Biti, govoriti, delovati pak ovo što nam nie u duši i srcu, dapače protivno našim osećajima, dakle protivno svojoj naravi i svome biću, protivno svojoj duši i srcu — značilo bi ovo naše delovanje ništa drugo nego neiskrenost, što se protivi naravi, muževnosti i ugledjenosti. Ovo i ovakovi bismo bili, ako ne postanemo što jesmo.

Ova mudra rečenica: postani što jesi, mogla bi glasiti: budi što jesi! A ovo bi značilo drugim rečima: budi iskren, naravan, muževan, karakteran, kulturnan, pak neka tvoj život bude u suglasju tvoğa unutrašnjeg bića, u suglasju tvoje čitave duše. Postani što jesi, budi što jesi vrede toliko, koliko i ona: budi svoj! Budi, pokaži se, radi, revnuj, misli, žudi ono i onako, što je odraz tvoğa bića. Jer, moramo istaknuti i čvrsto naglasiti, da kaošto svaka «zvezda svojim svetlom seva», tako i svaki čovek rođen je da svojim svetlom seva, naime da živi i radi i se udejsstvuje u svome životu prema svojem poslanju i pozvanju, što porodom donese na svet.

Kamo sreće za pojedince i za čitavo čovečanstvo kad bi svaki čovek u životu kao član društva ljudskog sebao, svetlio svojim svetlom, živio svojim vlastitim životom te bio na svome mestu.

Dandanas zaista svi ljudi zapremiše svaki svoje posebno mesto u društvu i ljudskoj zajednici, svaki zapremi svoju stolicu na pozornici sveta, ali nažalost svaki ne zapremi svoğa vlastitog mesta: svi ljudi ne odabraše, ne nadjoše i ne zaposеше svoje svetske stolice na ljudskoj pozornici. Mnogi, većina ih, zamenše mesta, stolice, pozicije; mnogi tako sede ne na svome mestu, sede na tuđem mestu. Mnogi i premnogi za nesreću svoju i ljudsku nalaze se doma u životu kao tuđinci ili drugde kao

nepozvani gostovi. A mi znademo kako je tuđincu i nepozvanu gostu.

Govorim o mestima, stolicama, pozicijama, o domu, a s ovim aludiram na život i životno zanimanje pojedinaca.

Ljudstvo si naime podeli rad, a ova podela je uprav izraz i posledica civilizacije. Sve što je koja zemlja ili narod kulturniji, napredniji i imućniji, tim više je tu rad i posao razvijeniji. Tako danas imademo razna zanimanja: poljodorce, radnike, zanatlije, trgovce, obrtnike, činovnike, svećenike, učitelje itd. Dandanas je slobodno čoveku birati stališ i zanimanje svoje. Bilo je doba, kada to nije smeo, te je morao biti ono što mu je bio otac. Danas i seljak pohadja srednje i više škole te postaje činovnikom i gospodarom; a stolarovu sinu slobodno je postati kovačem. Izbor dakle zvanja jeste dandanas slobodan.

Obično sin postaje što mu je otac, a kei što joj je majka. Ovo ima svojih dobrih i opravdanih razloga, ali ujedno i zlih, kako ćemo to kasnije razložiti.

Ali buduć je danas biranje svoğa zvanja ipak slobodnije no ikada do sada, zato svaki pojedinac nosi i **moralnu odgovornost** u biranju svoğa zvanja. Po tome se ga i sudi i sklapanje brakova jest danas sasna slobodno, pak stoga i brak je dobra i loša svedočzba po jednog ili drugog bračnog para, osobito tada, ako ih edni vez srca i ljubavi.

Zanimanje i zvanje čoveka karakteriše, ocenuje mu dušu, meri mu mentalitet. Zvanje ljude važe i meri im duše, pa ga slobodno možemo smatrati merom, toplomerom, tlakomerom, gustomerom, težuljom. Ovo za to, jer svako se bavi onim što mu ugadja duši i srcu. Ako je neko svoje zvanje odabrao svojom voljom i željom, tada ne može zanehati, da nije zvanje i poslovanje izraz duše, očitovanje srca, dakle da nije izbor zvanja dobro ili loše svedočanstvo nekog čoveka. Za zvanje možemo reći, da je ono najverniji drug individua. A poslovice veli: Kaži mi, s kime se družiš, kazat ću ti, što si i kakav si. Ovo je naravno i opravdano, jer čovek ne mara drugovati i prijateljevati s nepočudnim

drugom, a nikada s neprijateljem. S neprijateljem drugovati ima se smatrati patološkom pojavom. Kad bi neko dnevno se bavio nečim što mu nije drago ni ugodno, to bi doista značilo, da se družu s neprijateljem.

Zanimanje i rad stoga odaje čoveka i njegovu duševnu vrednost, njegovu duševnu kvalitetu i kvantitetu. Zvanje ujedno odaje čud i karakter čoveka, jer svakidašnje jednolično zanimanje silno upliviše na duševnost čoveka kao što i njegova okolina. Jer čovek nije samo produkt nasledja, krvi i uzgoja, nego i produkt zvanja, zanimanja i okoline, što ga sve odgaja uobličivši mu dušu u jednu posebnu strukturu, što ga luči i odlikuje među ostalima.

* * *

Svaki pojedinac nekako živi i diše svojom posebnom dušom. Čovek je jedinica u društvu čovječjem i narodnom. Čovek se karakterizuje i luči od drugoga čoveka svojom duševnom konstitucijom. Ova obuhvaća sva njegova moralna i intelektualna svojstva. Ni jedno stablo u šumi nije sasma jednako, a ni ljudi jednaki. Svi ljudi i narodi doduše nose neke zajedničke značajke, ali je neosporivo, da toli pojedinac toli neko pleme ili narod nose nešto zasebna što ih razlikuje od drugih pojedinaca ili naroda. Ovo je i razumljivo, jer je pojedinac produkt i sinteza svega što delovalo na njegovu duševnu konstituciju, a ovu stvara prošlost i sadašnjost. Nju odhrani i hrani nebo i zemlja, krv plemenska, tradicije, način života i zanimanje, odgoj; no najviše stvara čovekovu dušu izravni i neizravni roditelji, dedovi, rod i pleme njegovo. Duša naša

tako je akumulacija sviju misli i čuvstava, sviju ideja, ideala, nazera svojih predaka, svoje obitelji, sela, zemlje, plemena i naroda. Duša čoveka je baština, akumulator, shranište svega rečenoga što na nj delovalo i mu skalupilo dušu. Reći ćemo veliku istinu, da na čoveka većma deluju mrtvi, predaci i prošlost no sadašnjost i živući ljudi. Odatle velika razlika u strukturi fizičkoj i duševnoj u pojedinca i naroda. Razno seme, razan plod i bilje.

Već danas neki najnoviji učenjaci dokazivaju, da je ne samo mozak, no i ista krv u pojedinim naroda različiti. To možemo reći i o pojedincima. Posebne misli, čuvstva, ideje, ideali, vera, kultura, zanimanje, život, okolina, hrana, način života, sve to stvarajući dušu ujedno stvara posebnu strukturu mozga. Sve to ujedno stvara i karakter čoveka. Sadašnjost, nauka, odgoja može uplivati na čoveka, ali vrlo malo ili ništa njegov karakter. Naivno, on se razvija hiljade godina u obitelji i društvu, pak stoji, da se ne može menjati, nego samo opet stolecima. Kao što u nama klije, vre, kola krv od hiljadu bar godina naših predaka, tako i naš karakter i duševna konstitucija datira od toliko i više godina, što se stvara od pojedinaca posebnog tipa, a tako i od naroda ili bolje plemena. Ovaj posebni tip ne može u nama uništiti ni najuspešniji odgoj, ni civilizacija, a ni zvanje. Crnac pa i postao doktorom ne može svagda zatajiti svoj posebni plemenski tip. Dete iz najnižeg sloja, pastir može postati akademski neobražen, učen, ali on svoj urođeni i baštinjeni karakter svojih predaka ne može ga utući, pa će se ispoljiti u ovoj ili onoj zgođi, osobito u stanju slobode i srdžbe. Karakter pastira ostaje mu. (Dalje.)

Zvezin pevski zbor

O delu oz. nastopih našega pevskega zbora pri naša «Goriška straža» 19. IX. naslednji članek:

V Gorici se je završil 12. IX. že drugi glasbeni tečaj, ki ga moramo zabilježiti k dogodkom velike važnosti za povzdigo in širjenje naše umetne in ljudske pesmi. Pred nekaj tedni so bili zbrani v Gorici organisti in pevovodje, pretekle dni pa smo imeli tu krog 50 članov imenovanega zbora, ki se je sešel, da poglobi svoje splošno muzikalno znanje, osobito pa da se poglobi v našo pesem. Učni red je obsegal šest predmetov, ki so bili podajani na tak način, da vzgoje v članih v prvi vrsti dobre pevce, da vzbude in požive v njih vse ono, kar je potrebno za mojstrsko izvajanje od najlažje pa do najtežje glasb. vokalne literature. Tečaj se je vršil pod vodstvom prof. Srečka Kumarja s sodelovanjem gđe. Fride Ščekove, g. Grbca in g. Severja. Ko pišemo o slušateljih tečaja, oziroma o pevskega zboru, moramo poudariti nekaj, kar še posebno diči to vrlo skupno pevcev in pevk: to je velika požrtvovalnost, nesebičnost, ljubezen do umetnosti in trdna vera in zaupanje v dosego začrtanih ciljev. Koliko polen je že priletelo od raznih strani v nože in v lice teh kulturnih delavcev, koliko neprijetnosti in trpkih momentov je doživel zbor tekem časa svojega obstoja! Marsikdo bi bil že zdavnaj obupal pod takimi pogoji in bi prepustil celo zadevo vetrovom. V zboru pa ni opaziti iskanj po raznih dobrotah, po zabavi in žalibog tudi ne po družabnosti. Družabnosti je v zboru premalo, naj pa izvira to odkoder hoče). Delo, težko in naporno delo, to je bil program vseh dni v Gorici in drugod. Če je zbor videl za seboj uspehe dnevnega dela, se je tiho zveselil: to veselje pa ni žarelo toliko iz celote, kolikor iz posameznikov. Čudovita vez, ki drži

pevski zbor skupaj, je edino ljubezen do umetnosti, ljubezen do naše pesmi. Tako je delal zbor osem dni in nastopil 12. t. m. v Trg. domu. Kar smo slišali ta večer, je mnogo; kaj takega nam more nuditi le zbor, ki pozabi ob nastopu na zunanji svet, le zbor, ki se stopi z dirigentom v eno, le zbor, ki ne obvlada le tehničnih težkoč, ampak, ki obstoja iz celih pevcev, iz plemenitih duš, ki gore in izgorevajo v umetnosti. Tu bi bilo nezmislno dotikati se posameznosti, kajti če ni bilo vse popolno v pravem pomenu besede, je to čutil pevovodja in čutili so to pevcji sami. Kvečjemu je omeniti, da bi bil zbor potreboval še tri dni in zadosteno bi bilo vsemu. Iz zbora so odmevale ta večer ljubezen, prisrčnost, ponižnost, miloba, trpkost, besnost, razposajenost in druge čednosti in nečednosti tega življenja. Občinstvo je bilo hvaležno, in če ni mogel vsak poslušalec doživeti vsega, nič za to, kajti ni vse za vsakega. Koncert je bil dobro obiskan, zlasti če upoštevamo, da je bilo občinstvo tako, ki ni prišlo prodajat v dvorano zija, ampak poslušat. — V nedeljo, 13., je nastopil zbor v Dornbergu. V začetnih točkah sporeda je izzvala slaba akustika odra v pevcih nekaj nemir, v dvorano samo so pa prihajale pesmi v polni moči. Celoten nastop v Dornbergu je bil za nekaj točk šibkejši od onega v Gorici, kar je pripisovati nekaterim teh. nedostatom, s katerimi se je moral boriti zbor; z druge strani je pa bilo podanih nekaj pesmi, zlasti X. rukovet, na nedosegljiv način. Dvorana je bila natlačena in občinstvo je poslušalo z razumevanjem in zadovoljstvom. Tu imamo dokaz, da ljudstvo, naše nadarjeno ljudstvo, tudi nekaj zna in kdor misli, da so za ljudstvo dobri le kakšni «šlagerji», ta se moti. Res pa je to, da moramo podajati tudi na deželi umetnine v umetniški obliki. Za pravo razumevanje umetnosti se zahteva mnogokrat potrebno

znanje. Navadno pa ne išče glasba proslora ne pri svetni, ne pri duhovski gosposki, ne pri magnatih, ne pri kmetih in delavcih, ampak pri poštenih ljudeh in zato tudi najde prostor v dobrih, plemenitih srcih vseh stanov. Moogoče prednježi v tem pogledu še vedno dežela. — Pevski zbor «Zveze slov. učitelj. društev» je izvedel že več koncertov doma in drugod in uspel je povsod. Marsikje opazamo v petju že lepe napredke v mestih in na deželi. Moogoče se zaveda tega malokdo, a resnica pa je, da gre za sluga za te napredke v največji meri ravno vzgojevalnemu delu tega pevskega zbora. «Mi pride veselje, odkod — sam ne vem.» Če ne veš, ne veš! Glavno je, da ti pride veselje.

Današnji svet je sila skeptičen. Včasih je to

opravičljivo. Kdor pozna zbor našega učiteljstva, je prepričan, da ni temu zboru do strankarstva, je prepričan, da vlada v zboru poštenje in lojalnost. Često se pa dogodi, da prime policija najbolj poštenega človeka, često se dogodi, da osumi ljudstvo največjo dobrico na tem svetu. Nema lokrat pa povzroči aretacijo in sumničenje gola nerodnost, ki ni baš hvalevredna. Če je pevskemu zboru do tega, da ne nastopa v praznih dvorana, se ne sme postaviti na stališče: naj misli kdo od nas kakor hoče, nam je isto. Ni res, da je vseeno, oziroma niti ne sme biti vseeno, že iz praktičnega stališča ne. Moogoče bi bilo dobro, ko bi imel zbor poseben odbor iskrenih oseb, ki bi prevzel tehnične posle na turnejah v ožji domovini in izven nje. **A. S.**

O sestavljenih besedah

(Nadaljevanje).

Predtakt se imenuje v glasi nastop.

Predpreiskava je poprednja ali začetna preiskava, tudi začetek preiskave, kar je isto kot poizvedovanje; predpriprava je ali samo priprava ali pa poprednja ali začetna priprava; predpogoj je pogoj, prvi pogoj, osnovni pogoj; predpoizvedba — poizvedba, prva poizvedba, začetna poizvedba; predpravica — predstvena pravica, predstvo, prednost, prvenstvo; predgovor — uvodni govor, uvod; pred sodba — poprednja sodba; predizobrazba — poprednja izobrazba, prvotna izobrazba; predgovornik — prejšnji govornik, prvi govornik; predvprašanje — predhodno vprašanje, osnovno vprašanje; predvožnja — predhodna vožnja; predpogajanje — predhodno pogajanje; pred delo — naprejšnje delo, priprava, priredba, priprema; predvolilo — naprejšnje volilo; predpoved — naprejšnja odpoved; predplačilo — naprejšnje plačilo; predplačnik — naprejšnji plačnik; predokus — prvi okus; predjed, predkosilo — prigrizek pred jedjo, prigrizek pred kosilom (in ne naprejšnja jed, Vorspeise).

Namesto predvor se glasi pravilno predvorje, kot je predmestje, kjer je predlog spojen z neločljivim samostalnikom; nalično se mora glasiti namesto predpekel pravilno predpeklje; predvice bi se glasilo predvičje; če ne nam mora rabiti predlog s samostalnikom v odnosnem sklonu; pred vicami, pred peklom: šel je pred pekel, prišel je izpred pekla; šel je pred vice, prišel je izpred vic. Drugače pa: šel je v predpekelje, v predvičje, prišel je iz predpekelja, iz predvičja, kot govorimo: šel je v predmestje.

Če bi že bila spojenka predvečer pravilna bi morala imenovati čas pred večerom. A beseda predvečer mi imenuje isto kot beseda večer. Predvečer praznika se glasi pravilno: večer pred praznikom; na predvečer praznika pa: zvečer pred praznikom.

Samostalnikov predpoldan, dopoldan, predpolnoč, dopolnoč, popolnoč ni. Te tvorbe so prav tako pravilne, kot bi bile opoldan in opolnoči. Lahko izhajajo tudi brez njih. Namesto teh samostalnikov nam rabijo vedno odnesna prislovja: pred poldnem, do poldne, po poldne, pred polnočjo, do polnoči, po polnoči. Danes je bilo pred poldnem in po poldne lepo. (Ne: Današnji predpoldan in popoldan je bil lep.) Pred polnočjo je bilo jasno, po polnoči pa oblačno. (Ne: Dopolnoč je bila jasna, polnoč pa oblačna.) Pred poldnem sem neprestano delal, zato sem po poldne počival. (Ne: Vse predpoldne ali ves predpoldan sem delal, zato sem popoldne ali ves popoldan počival.) Po naliki do poldne, po poldne

govorimo tudi pred poldne namesto pred poldnem; če bi bilo prvo prav, bi morali govoriti tudi pred polnoči namesto pred polnočjo. Zato: pred poldnem, kot je pred polnočjo; do poldne, do polnoči; po poldne, po polnoči. Narazen se pišejo po istem pravilu kot pred včerajšnjim, po jutrišnjem in dr.

4.) Napačne spojenke s predlogom proti.

Namesto napačnih spojenk s predlogom proti nam morajo rabiti sestavljenke s prilastkoma protivni in nasprotni.

Protirazlog — protivni ali nasprotni razlog; protitež — protivna utež, nasprotna utež.

Protitok, protimoč, protisila, protistrup, protikralj, proticesar, protipapež, protikandidat, protireformacija, protiofenziva, protinapad se glase pravilno: nasprotni tok, nasprotna moč, nasprotna sila, nasprotni strup, nasprotni kralj, nasprotni cesar, nasprotni papež, nasprotni kandidat, nasprotna reformacija, nasprotna ofenziva, nasprotni napad.

Protihod se mora imenovati pri telesnih vajah nasprotni pohod.

5. Razkralj se slovenski imenuje nekdanji kralj, odstavljeni kralj, pregnani kralj, izgnani kralj.

Kot druge besedne vrste, tako tverijo tudi predlogi spojenke le z neločljivimi samostalniki, ki so nastali iz glagolov, pridevnikov ali samostalnikov.

1. 1. Spojenki iz predloga in glagolskega debla: zastoj, obstoj, razkroj, zavoj, razvoj, napoj, opoj, pokrov, zavod, pevod, prevod, prepad, pohod, prehod, odhod, odhod, prihod, porod, prepород, prevrat, porok, obrok, izvor, razdor, predor, odmor, polog, odlog, odpor, napor, spor, zapor, otok, potok, pritok, odtok, obtok, prislov, predlog, predmet, medmet.

2. Iz predloga in glagolskega debla z obrazilom — a: zamuda, izguba, poguba, obnova, navada, privada, zamera, pokora, zavora, opora, podpora, nadloga, naloga, zaloga, obljava, zaobljava, zaroka, poroka.

3. Iz predloga in glagolskega debla z obrazilom — ek: odpadek, popadek, zarodek, izdelek, začetek, povratek, prestopek, pogrešek, pregrešek, povedek, prebirek, izbirek, prigrizek, požirek, postržek, založek.

4. Z obrazilom — aj: zamahljaj, primankljaj, pripetljaj, odnošaj, položaj, opuščaj.

5. Z obrazilom — išče: pogorišče, prenočišče, oporišče.

6. Z obrazilom — lo: navodilo, nadomestilo.

7. Z obrazilom — ina: spojina, razkrojina

8. Z obrazilom — ba: pritožba, zdražba, izvrbza, vknjižba, založba, pogodba, zgodbza, razredba, razporedba.

In še razni samostalniki z drugimi obrazili, ki imajo odnosne glagolske spojenke s predlogom.

Tabela potnin in dnevnin

(posebno za člane izpraševalnih komisij, če gredo iz svojih občin oziroma nad 3 km daleč.)

P L A Č A *)	Čez 3 km in do 5 km				Nad 5 km			
	Če se povrne isti dan		Če se prenoči izven bivališča		Če se povrne isti dan		Če se prenoči izven bivališča	
	Dnevnina	za km	Dnevnina	za km	Dnevnina	za km	Dnevnina	za km
Do L. 6599	5:32	0:25	5:—	0:25	5:—	0:37	7:50	0:37
Od 6400 do 8509 L.	4:44	0:25	6:60	0:25	6:66	0:37	10:—	0:37
„ 8600 do 10499 „	5:54	0:33	8:33	0:33	8:33	0:50	12:—	0:50
„ 10500 L. naprej	6:66	0:33	10:—	0:33	10:—	0:50	15:—	0:50

*) V plačo nista šteti službena in draginjska doklada.

Feljton

Stano Kosovel: LORD BYRON

(Nadaljevanje.)

VII.

Sodbe o «Donu Juanu» si niso bile niti enake, niti podobne. Walter Scott je proslavljal pesnitev kot delo, ki se radi svoje prostosti, barvitosti in raznovrstnosti lahko meri s Shakespearjevimi umotvori. Večina angleške javnosti, ki je bila pod vplivom cerkvene in druge ortodoksije, pa je odklanjala. Stvar se ji je videla brezbožna in amoralna. Ženski svet se ni nič več navduševal za svojega ljubljence; videl je v Byronovem delu pač razoroževanje samega sebe. Neka dama, ki je bila Byronu zelo blizu, se je povzpela celo do trditve, da ji je ljubša triletna slava «Childa Harolda» kakor nesmrtnost «Dona Juana».

Poleti L. 1822. je Byron nadaljeval svoje delo. Šesti, sedmi in osmi spev je napisal v Pisi; vsi trije spevi so izišli čez eno leto v tisku. V Pisi so nastala tudi naslednja tri poglavja: deveto, deseto in enajsto. Še isto leto so sledili dvanaesti, trinajsti in štirinajsti spev, l. 1824. pa je pesnik zaključil pesnitev s petnajstim in šestnajstim poglavjem.

«Don Juan» ni romantičen junak. Njegova inteligenca in njegov značaj ne presežata povprečnosti. On je le miljenec Fortune, nenavadno lep, ponosen, drzen ter izredno srečen mož. Vodi ga usoda, ne smotrenost.

Don Juan ljubi Julijo. Sredi vroče lubezni ju zaloti ladjelom. Po ladjelomu pride lakota, za njo smrtna muka. Kmalu se pojavi nova glorijska harmonija divne mlade ljubezni med Juanom in Haidijo, ki predstavlja Byronov simbol Amorja in Psihe. Nad to blaženostjo se razliva opojni čar grških noči, omamno šumeče južno morje, toplo grško podnebje in vse azijske krasote Vzhoda: temnordeč atlas, zlato, kristal in marmor. Po prazniku v Haidijinem hramu nastopijo za Haidijo dnevi bolesti: don Juan je ranjen na čelu. Prodaja ga kot sužnja v Serail, kjer se približa sultanu ter preoblečen v deklico zbeži. Sledi obleganje Izmajla z vsemi grozotami človeškega pokolja. Pote mvidimo dona Juana na dvoru ruske carice Katarine, genija ne Mesaline. Končno pride don Juan na Angleško, v deželo počestnih roparjev, moralistov, plutokratov in aristokratov, zakonskih zvez, kreposti in licemerstva.

Pesnitev ni povsod enaka. Mestoma popušča, postaja celo nezanimiva in napravlja vtis, kakor da jo je hotel pesnik raztegniti. Toda čim stopi junak na angleška tla, se pesniku razširi duša in pero

dobi nenavadno ostrino. «Don Juan» obsega vso skalo občutkov človeškega življenja in stopnjuje vsak ekstremen pojav do viška: Byron sam je imenoval svoje delo «pesnitev strasti». In to po pravici. Sele v «Donu Juanu» dosega pesnik vrhunec svojih zmognosti. Njegova podoba nam je čista in jasna ter popolnoma razumljiva.

V času, ko je nastajal «Don Juan», se je bavil Byron tudi z drugimi idejami ter je ustvaril še nekaj del velike umetniške vrednosti. L. 1820. je napisal «Manfreda», ki se sicer ne more primerjati z Goethejevim «Faustom», a preseneča s svojo zaključno poanto. Goethejev Faust se proda hudiču in pade na koncu pred Mefistom na kolena. Byronov «Manfred» ni toliko simbol človeka kakor moža. On je tipičen mož, medtem ko je Goethejev Faust predvsem tipičen človek.

«Oba Foscarija» in «Marino Faliero» sta drami, napisani sicer v angleškem jeziku, a po svojem značaju vendarle last samo italijanskega odra. V obeh delih je Byron nekam trd, česar drugače pri njem ni opaziti.

L. 1821. je nastala drama «Sardanapal». Sardanapal je kralj, ki se utaplja v uživanju. V tem položaju pozablja na vse. Vendar se v skrajni opasnosti izkaže junak, dasi pozneje zopet podleže pogubnim strastem. Lepo je v tem delu očitana Jonijka Myrrha, ki ne more nehati ljubiti kralja, dasi pozna in zaničuje njegovo življenje. Ustvarajoč Myrrho je imel pesnik pred duševnimi očmi grofco Giuocoli, ki mu je služila za obrazec tudi pri oblikovanju podobnega ženskega tipa v «Kajnu».

«Kajn» je Byronova vesoljna izpoved dvomov in njihova kritika. Ustvarjen ni več s trepetajočim navdihnenjem, katerega očitujejo prejšnja pesnikova dela. Strasti so tu že napeljane v struge. «Kajn» je produkt počasi dozorevajočega razmišljanja, spoznavanja, razdvojenega bistrumja. Osebe v tem misteriju, kakor je nazval Byron svoje delo, niso obdelane kot simboli, marveč kot realistični pojavi. «Kajn» je tragedija bistveno tragičnega spoznanja, da se človek rodi za trpljenje, krivdo in smrt. Pesnik utemeljuje biblično legendo tako-le: Adam je ukročen, Eva premagana, Abel pa je miren in poslušen človek; Kajn medtem predstavlja mlado človeštvo, ki si mukoma razbija glavo, ne prestando hrepeni in hoče. Ko pride čas zahvalne molitve, se vprašuje Kajn: Čemu bi se moral zahvaljevati za življenje? Ali ne bom končno umrl? Ali živim v vrtu Ednu, da bi moral komu dati hvalo? Kakšno pravico pa imam do trpljenja? Ali mi je bilo naloženo trpljenje kot pokora za Adamov

greh? In čemu je bilo vsajeno drevo spoznanja, če ne zato, da postane človek nesrečen?

Ta misterij je potemtakem opis boja med trpečim in iskajočim človeštvom na eni, ter med Bogom bliska, groma in vojnih trum na drugi strani. Kaj n je zastopnik mislečega človeštva, ki bi si rado ustvarilo na zemlji boljše pogoje za življenje in obstanek.

Tudi «Kajn» ni napravil dobrega vtisa, ko je izšel. Zavzeli so se zanj pač odlični možje, ki so povedali, da bo pesnitev preživela svojega duševnega očeta, a to je tudi bilo vse. Javnosti se je zdel misterij brezbožen, tembolj še, ker je pomenil spricho «Dona Juana» novo nezaslišano drznot Byronovega genija.

Razno

Odškodnine in dnevnine. Naučno ministerstvo je odločilo, da velja čl. 181 kralj. dekreta 11. nov. 1923, št. 2395 tudi za učiteljstvo, ki ima pravico do odškodnin in dnevnic kakor državno uradništvo z istimi prejemki. Odškodnina in dnevna gre tudi tistim, ki so službeno premeščeni (per servizio). Opozorjamo na to še posebe vse one, ki so na ta način premeščeni.

Za uradno upokojeno učiteljstvo. Učiteljstvo, upokojeno po čl. 7 kr. odl.-zakona 12. maja 1923, št. 117, ki pa je še popolnoma sposobno za poučevanje, more prositi za zopetno nameščenje pri dotičnih proveditoratih vsled odredbe naučnega ministra Fedeleta.

Omožene učiteljice. Francija. Vse učiteljice imajo iste pravice kakor učitelji, isto plačo in iste pogoje pred možnostjo in po nji. Če se učiteljica poroči, ostane v službi, razen če poroči tučja, ker jo smatrajo potem za nefrancozinjo. Zahtevale pa bodo v kratkem, da odpade tudi ta omejitev. — Avstrija. Na Dunaju smejo omožene učiteljice poučevati na vseh javnih šolah, ni nobenih oteževalnih določb. V drugih delih avstrijske zveze so pa povodom odpuščanja uradnikov odpustili v prvi vrsti omožene učiteljice. Na Tirolskem, Koroškem in Zgornji Avstriji pripravljajo obnovitev stare postave, da se učiteljica ne bo smela poročiti, sicer zgubi službo. V ostalih deželah delajo poročenim učiteljicam sitnost. Tudi na Dunaju so hoteli leta 1923 poročene učiteljice odpustiti, pa so spravile skupaj velik odbor, ki je energično protestiral in so uspele. — Holandska. Nastavitev omožene učiteljice je bila in je še zmeraj sporno vprašanje. Meščanske stranke so večinoma proti temu, da bi take učiteljice ostale v službi, socialistična je pa za to, da ostanejo. Stari šolski zakon iz sredine 19. 19. stoletja nima o tem nobene določbe. V osemdesetih let so hotele nekatere občine omožene učiteljice iz službe izključiti, pa je vlada to preprečila. Tudi proti poznejšim takim poskusom je vlada zmeraj nastopila, tudi če je bila meščanska. Letos pa grozi poročenim učiteljicam večja nevarnost. Lani je bil predložen zbornici predlog, naj se šolski zakon takole spremeni: «Občinski svet lahko sklepe, da se še ne 45-letna učiteljica v slučaju omožitve na dan poroke s častjo odpusti.» O tem predlogu zbornica doslej še ni sklepala. — Anglija. Pred let 1914, so nekatere krajevne vzgojne oblasti izdale naredbе, ki so zahtevale odpustitev poročenih učiteljic. V mnogih slučajih je pa dotična oblast sama svojo odredbo zanemarila in je omogočila poročenim učiteljicam še nadaljnje izvrševanje njihove službe. Med vojno so vsled velikega povpraševanja

Javno mnenje na Angleškem je vzbudilo v pesniku odpor in željo po izdajanju časopisa, ki bi neodvisno zastopal in širil liberalne ideje. Rezultat razmišljanja, kako bi se ustvaril takšen organ, je bil list «The Liberal», ki je izšel prvič v jeseni l. 1822. z Byronovo denarno podporo. Tako je posegel pesnik tudi v vsakdanjo miselnost javnosti svoje domovine. Uredništvo glasila je poveril publicistu Leighu Huntu, ki je pesnika kmalu razočaral. «Liberal» je izšel samo parkrat, njegova vsebina je bila — izvzemši par Byronovih prispevkov in nekaj pesmi pozneje v valovih utonulega Schelleya — čisto povprečna in ni zapustila brazd na njivi, ki ji je bila dana v oranje. (Dalje)

po učiteljicah dotične naredbе odpravili ali pa se niso brigali zanje. Poročene učiteljice so naravnost prosili, naj gredo nazaj v šolo, in povsod so podarjali, da je to njih sveta dolžnost. Danes se je pa spet obrnilo in jih podi'o iz službe. Na vprašanje v spodnji zbornici v marcu 1924, je naučni minister odgovoril, da se je od 330 krajevnih vzgojnih oblasti izrek'o 105 proti poročenim učiteljicam. — Zedinjene države. Zakonov proti omoženim učiteljicam nima nobena država. Včasih pa izdajo šolske oblasti odloke proti njim. V državi New York je sodišče končnojavno odločilo, da šolska oblast nima pravice odpustiti učiteljice, ki se je poročila. (Po «Slov. učitelju».)

Petindvajsetletnica Slomškove Zveze. 9. in 10. julija je praznovala S. Z. petindvajsetletnico svojega obstoja. Ustanovljena je bila 10. septembra 1900, o priliki II. kat. shoda. Danes šteje 456 članov. Njeno glasilo je «Slovenski učitelj», ki izhaja mesečno.

Slavnostni govornik tov. Grad je slikal Slomškovo Zvezo kot mater, ki vodi svojo deca preko Golgote. Po ravni poti, po lepih cestah so ji sledili mnogi, ki pa so postali nezvesti, ko je cesta zavila navkreber po trnjevih stezah. Tedaj so se začeli mnogi obračati nazaj, opazujoč vabeče livade in podlegli so; zapustili so mater. Bili so tudi taki, ki so pograbili po kamenju in so mater kamenjali. Toda najboljša deca ni in ne bo zapustila matere, ostala ji bo zvesta in jo spremljala preko vrha Golgote ob njenem 25-letnem jubileju. Zvesta mati in zvesta ji deca pa po pravici pričakujejo, da jim zasveti preko Golgote zarja lepše bodočnosti in ostanejo v nerazrušljivi trajni zvestobi.

(Po «Slov. učitelju».)

† **Marija Štrekelj roj. Pirjevec.** Umrla je g.a. Marija Štrekelj, soproga našega tov. Albina in mati tov. Marijana v Naklem pri Divači. Pokojnica je bila žena izredne srčne dobrote. Večni ji pokoj, preostalim sožalje učiteljstva.

NOVI ROD. Prva številka letnika 1925/6 izide na 24 straneh v prvi polovici oktobra. Pozivamo prijatelje lista in mladine, da se zavzamejo za Novi rod z vsemi silami. Od dela za list v pričetku letnika je odvisen ves njegov obstoj.

Kdor še ni poravnal dolžne naročnine, naj to stori brez odloga. Računi oz. položnice so se razposlale že v minulem mesecu. Vsako spremembo števil'a naročenih izvodov je naznaniti vsaj do 10. oktobra.